

JÁN GREXA

Olympijská ABCeda

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

SLOVENSKÁ
OLYMPIJSKÁ
AKADÉMIA

Ján Grexa

Olympijská

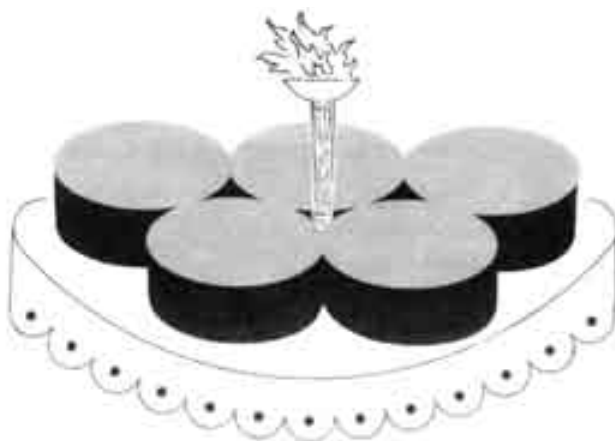
ABeCeda

Slovenská olympijská akadémia
2008

Olympia a jej sviatok

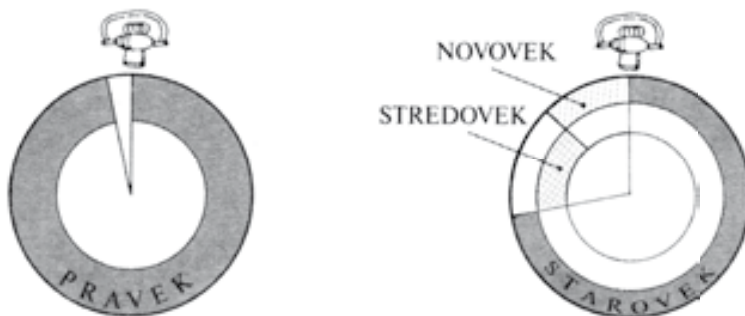
Táto olympijská abeceda uzrela svetlo sveta už v roku 2001. Ale pretože sa už celkom porozdávala, pripravili sme aj jej druhé vydanie. Medzitým ubehlo sedem rokov a pribudlo nemálo nových faktov, poznatkov a udalostí, ktoré sme do druhého vydania nemohli nedať. Avšak začíname presne tak, ako pri prvom vydaní:

Každý rok 17. septembra máva naša kamarátka Olympia svoj sviatok, meniny. Naposledy jej mama upiekla neobyčajnú tortu v podobe piatich kruhov:

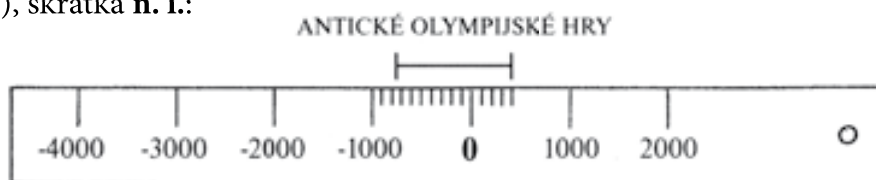

A viete prečo? Lebo meno **Olympie** je odvodené od miesta rovnakého mena, ktoré leží v ďalekom Grécku. Tam sa veľmi, ale veľmi dávno usporadúvali hry, a pretože boli v Olympii, nenazvali ich dajme tomu bratislavské, ale **olympijské**. Čože? Vy neviete, čo sú to olympijské hry, ktoré sa narodili ešte v **staroveku** a ešte stále sa nechystajú odísť do dôchodku? A neviete ani, čo je starovek? Predsa obdobie, ktoré nastúpilo po praveku a pred stredovekom a **novovekom**. Najdlhšie trval pravek, o ktorom presne

vieme len to, že nevieme presne, ako dlho presne trval. Najlepšie si to ukážeme na týchto hodinách:

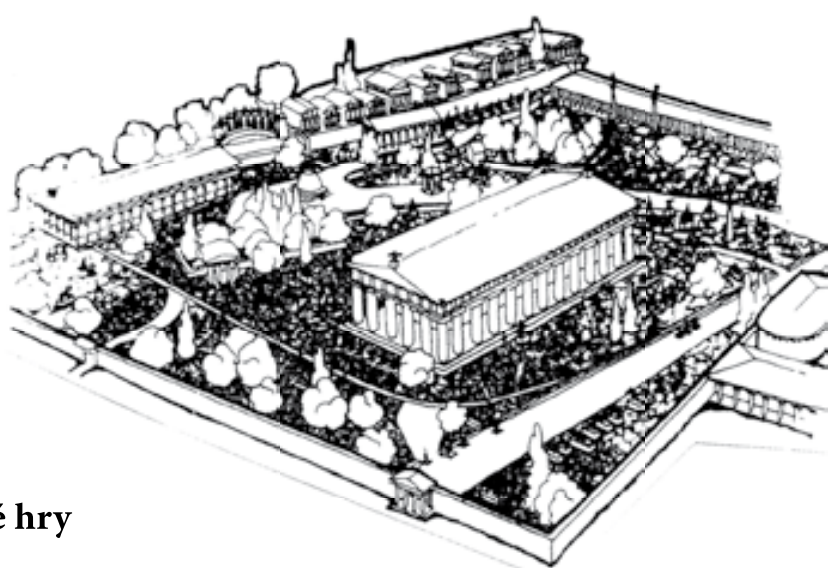

Teraz si predstavme pravítko dlhé 40 cm, ktoré však bude mať nulu v prostriedku. Tá nula je začiatok nášho **letopočtu** a rozdeľuje obdobie na dve časti: pred naším letopočtom, čiže pred narodením Krista, skratka **pred n. l.**, alebo nášho letopočtu (po Kristovi), skratka **n. l.**:

Spomínaný starovek, keď sa narodili olympijské hry, trval približne od roku 4000 pred naším letopočtom do roku 476 nášho letopočtu - vtedy so zánikom Západorímskej ríše zanikol aj starovek. Tak, a teraz si už konečne môžeme porozprávať o olympijských hrách a začneme pekne „od Adama“, čiže od písmena A.

.....

A - ako antické olympijské hry

Keď a, tak a - **antika** je latinské slovo, ktoré označuje grécku a rímsku kultúru v období staroveku. V kultúre starovekých Grékov hral **šport** veľkú úlohu. Gréci si merali sily na viacerých hrách (v Delfách, v Nemei, pri Korinte, v Aténach), ale najslávnejšie z nich boli práve hry v Olympii, ktoré sa pravidelne konali každý **štvrtý rok**.

Počiatky olympijských hier siahajú do 13. storočia pred n. l., ale prvé písomné záznamy pochádzajú z roku 776 pred n. l., zakázané boli v roku 394 n. l. To je prosím pekne 12 storočí! Olympijské hry (odteraz ich budeme označovať skratkou **OH**) sa konali na počesť najvyššieho gréckeho boha Dia, ale pozor - v nominatíve sa mu nehovorilo Dios, ale Zeus. Hry vznikli z pôvodných náboženských obradov na počesť mŕtvych. Starovekí Gréci však na ich počesť nerobili také hostiny ako my - čiže kary, ale súťažili v rýchlosti, sile a obratnosti.

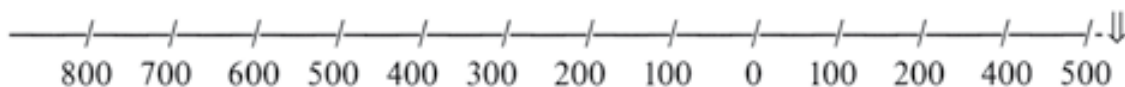
Keď sa k moci dostala kresťanská cirkev, boli OH v roku 394 n. l. ako pohanské hry zakázané (pohanské náboženstvá uctievali mnohých bohov a bohyne). Odkaz antických OH je však taký veľký, že sa aj my budeme k nim v našej olympijskej abecede často vracieť.

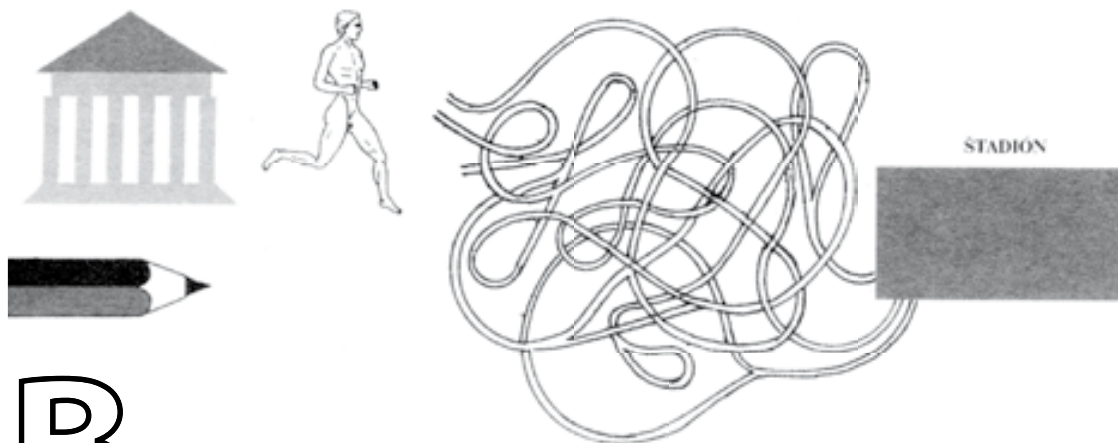
Vyskúšaj sa:

1. Čo znamená výraz “pred naším letopočtom”?
2. Čo je to pohanské náboženstvo?
3. Prečo boli zrušené antické OH?
4. Skús vyskloňovať meno najvyššieho gréckeho boha Dia!

5. Prešmyčky: keď správne premiestniš písmená M I L Y A P O a K A T A N I, vyjdú ti názvy mena i miesta a obdobia.
6. Zakresli na tejto časovej osi roky pravidelného konania antických OH!

7. Nájdi na obrázku cestu atléta z Diovho chrámu na štadión!

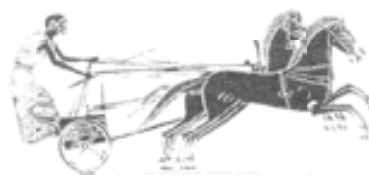
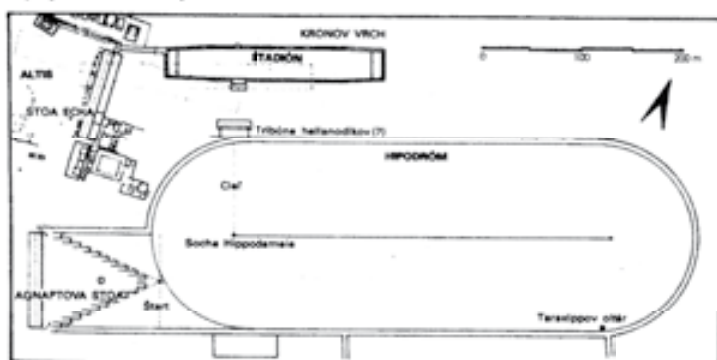

B - ako beh

Beh je najstaršou olympijskou disciplínou. Na prvých trinástich OH sa pretekalo iba v behu na jedno štádium (stadion, stadio), čo bola vzdialenosť 192,27 metra (túto disciplínu nazývali dromos). Ale postupne pribúdali ďalšie disciplíny: beh na dve štádiá (diaulos), vytrvalostný beh na 7 až 24 štádií (dolichos), **zápasenie** (palé), **päťboj** (pentathlon - skok do diaľky, dromos, hod oštepom, hod diskom, zápasenie), **box** (pygmé), **preteky štvorzáprahov** na bojových vozoch (tetrippon), **všeboj** - kombinácia boxu a zápasu (pankration), **dostihy** (jazda na koni - hipposkeletion alebo keles), **beh ťažkoodencov** v zbroji na 2 až 4 štadióny (hoplítodromos) a napokon roku 396 pred n. l. na 96. OH pribudli aj **umelecké súťaže** - preteky trubačov a hlásateľov. Ako pribúdali športové disciplíny, predlžovalo sa aj trvanie hier z pôvodného jedného dňa až na päť dní. Na hrách sa pôvodne mohli zúčastniť len slobodní Gréci, dospelí muži, od 37. hier (v roku 632 pred n. l.) pribudli aj súťaže **dorastencov**. Ženy nesmeli nielen súťažiť, ale ani sedieť v hľadisku. Súťaže sa konali na **štadióne** v tvare obdĺžnika, posypaného vrstvou piesku, preteky bojových vozov - ktoré diváci najviac obľubovali - a dostihy na **hipodróme**.

Olympia. Štadión a hipodróóm

Vyskúšaj sa:

1. Koľko štádií meral diaulos?
2. Vysvetli rozdiel medzi slovami štadión, dromos, palé!
3. Smeli ženy súťažiť na antických OH?

- ako Coubertin, čiže zakladateľ

Na antické OH nadviazal novovek až po 1500 rokoch. Najprv 23. júna 1894 vznikol **Medzinárodný olympijský výbor** (MOV) a potom sa v roku 1896 konali v Aténach prvé **novoveké OH**. Pôvodne mali byť v Paríži, ale z úcty k starovekým Grékom sa najprv konali v hlavnom meste Grécka. Aj prvým predsedom MOV sa stal Grék **Demetrius Vikelas** (1835 - 1908), ako živý symbol spojovníka starogréckej kultúry s kultúrou novoveku.

Avšak hlavnú zásluhu na obnovení OH má francúzsky pedagóg, historik a športový funkcionár **Pierre de Frédi de Coubertin** (1863 - 1937).

Pierre Frédi de Coubertin

Demetrius Vikelas

Vyskúšaj sa:

A	1	3	14	2	8
B	7	13	4		
C	11	15	17	16	
D	12	6	5	9	10

[illegible]

D

- ako Deň olympijský, čiže šport pre všetkých

Pod písmeno D sa dá uložiť aj taká nepekne vec ako **doping**, čiže používanie zakázaných látok, ktoré majú zvýšiť výkon športovca a umožniť mu **nečestne** vyhrávať. Taký športovec však nekoná v duchu fair play (o tomto slove si čoskoro povieme pri písmene F). Ale povedzme si radšej o **Dni olympijskom**, známom aj pod názvom **Beh olympijského dňa**. Ten Deň je oslavou olympijskej myšlienky, výrazom toho, že šport patrí všetkým, nielen najlepším športovcom a že **všetci máme právo na šport**. Behy olympijského dňa sa konajú na počesť vzniku MOV v treťom júnovom týždni v mnohých krajinách, vrátane Slovenska, takže - nezabudnime sa tohto behu zúčastniť. Tam vyhrávame všetci tú najcennejšiu medailu - zdravé telo, v ktorom býva zdravý duch a pevná vôľa prekonávať lenivosť!

Vyskúšaj sa:

1. Čo je to “zakázaná látka”?
2. Skočíš do diaľky 2 metre? Koľko je to centimetrov?
3. Jedno kolo v boxe trvá 3 minúty. Vydržíš skákať na mieste alebo bežať polovicu tohto času? Koľko je to sekúnd?
4. Prešmyčka: keď správne premiestniš písmená POD GIN, dostaneš slovo, ktoré znamená pre človeka ešte väčšie nebezpečenstvo ako alkoholický nápoj gin.

E

- ako ekecheiriá, čiže “boží mier”

Na tomto slove si môžeme vylámať jazyk, a nie div - veď je to starogrécke slovo. Doslovne znamená **ruky preč od zbraní**, to znamená, že počas trvania hier v Olympii ani štát a ani jednotlivci nesmeli porušiť mier, inak boli narušitelia prísne potrestaní. Žiaľ, túto mierovú myšlienku sa nepodarilo celkom obnoviť. Počas konania novovekých OH prebiehali mnohokrát vojny a dokonca kvôli prvej a druhej svetovej vojne sa OH vôbec nemohli konať v rokoch 1916, 1940 a 1944.

F

- ako fair play, čiže čestné zápolenie

Tento anglický výraz (čítaj fér plej) znamená čistú hru, **čestné konanie** a nielen počas športovania. „Férový“ športovec bezvýhradne prijíma výroky rozhodcu, nepoužíva nedovolené prostriedky, neporušuje pravidlá, prejavuje úctu k súperom, vie skromne vyhrávať a čestne

bez zlosti prehrávať. Nad dodržiavaním čestnosti bdie **Etická komisia MOV**. Fair play je dôležitá súčasť olympijskej myšlienky, preto existuje aj **Medzinárodný výbor pre fair play**, ktorý každoročne udeľuje ceny športovcom za ich vynikajúce správanie.

Vyskúšaj sa:

1. Ako by si preložil(a) výraz fair play?
2. Ako by si preložil(la) výraz ekecheiriá?
3. Vieš, v ktorých rokoch prebiehala prvá a druhá svetová vojna?

- ako Grécko, čiže kolíska olympijských hier

Pri otváracom ceremoniáli OH výpravy jednotlivých štátov vchádzajú na štadión v abecednom poradí (podľa abecedy, ktorá platí v usporiadateľskej krajine). Ale abeceda sem, abeceda tam, na **prvom mieste** vždy pochoduje výprava **gréckych** športovcov - je to prejav úcty ku krajine, ktorá v staroveku založila tradíciu olympijských hier. Pri záverečnom ceremoniáli je to už inak – tam pochodujú športovci družne ako jedna skupina bez ohľadu na štátnu príslušnosť: je to výraz medzinárodného bratstva. Ale vráťme sa ešte ku Grékom. O tom, že prvé novoveké OH sa konali práve v ich hlavnom meste a že prvým predsedom MOV bol Grék Vikelas, sme už hovorili. No písmeno G malo v antickom športe naozaj významné postavenie. Tak napríklad **gymnos** znamená nahý, pretože starovekí Gréci cvičili a pretekali bez odevu, aby vynikla krása vyšportovaného tela (pozri aj písmeno K). Od slova gymnos sú odvodené ďalšie výrazy: **gymnasion** (miesto na cvičenie v behu, zápase, boxe, skokoch, loptových hrách, ďalej tam boli bazény a miestnosti pre starostlivosť o telo), na cvičenia dohliadal **gymnasiarchos**, **gymnastiké** je súhrnný názov na telesné cvičenia, ako aj základ pre súčasný názov športová gymnastika.

Vyskúšaj sa:

Urči, ktorá z piatich nakreslených zástav patrí Grécku: a/ b/ c/ d/ e/

a)

b)

c)

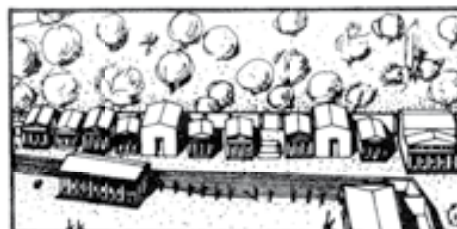

d)

e)

1. Prečo na čele sprievodu pri otváracom ceremoniáli pochoduje grécka výprava?
2. Ktorá krajina uzatvára sprievod na otváracom ceremoniáli?

H

- ako hymna olympijská, čiže o športe a umení.

Olympijská hymna sa hrá pri otváracom a záverečnom ceremoniáli OH, ako aj pri ďalších oficiálnych olympijských príležitostiach. Od roku 1958 sa oficiálnou hymnou stala kantáta (čiže skladba pre spev a orchester) gréckeho skladateľa **Spirosa Samarasa** na slová **Kostisa Palamasa**. Toto hudobné dielo zvýrazňuje prepojenosť OH s **umením** podľa antického vzoru. V rokoch 1912 - 1948 sa počas OH konali aj **umelecké súťaže** v staviteľstve, literatúre, hudbe, maliarstve a sochárstve. MOV sa v roku 1952 rozhodol nahradiť súťaže výstavami.

Naša slovenská hymna, hraná na počesť olympijských víťazov zo Slovenska, zaznela už viackrát. Ale zatiaľ si olympijské víťazstvo zopakovali jedine dvojčatá, ktorých krstné mená znejú rovnako ako mená apoštolov Petra a Pavla. Určite poznáte ich priezvisko...

Vyskúšaj sa:

1. Ako sa volajú naši olympijskí víťazi a na ktorých OH získali najcennejšie medaily?

CH

- ako Charta olympijská, čiže o princípoch

Olympijská charta je „písmom svätým“ pre celé medzinárodné olympijské hnutie (o hnutí si povieme ešte pri písmene M). Do platnosti vstúpila v roku 1921 a obsahuje **základné olympijské princípy** (pozri aj nasledujúce písmeno I), pravidlá a predpisy, ktoré schválil MOV. Hovorí o olympijskom hnutí, jeho zložkách a samotných OH.

Pod písmenom CH sa skrývajú aj mená troch významných slovenských športovcov, ktorým však pod piatimi olympijskými kruhmi ruže zatiaľ nezakvitli. Anne Chmelkovej vzhľadom na skorší dátum narodenia (ako gentlemani to neprezeráme) už ani nezakvitnú, avšak v roku 1966 sa stala majsterkou Európy v behu na 400 metrov.

Libor Charfreitag skončil na majstrovstvách sveta 2007 v hode kladivom tretí. A kto by nepoznal hokejistu Zdena Cháru, ktorý naháňa súperom strach nielen svojou obrovskou postavou, ale momentálne aj najtvrdšou strelou v NHL?

Vyskúšaj sa:

1. Na písmeno ch začína aj slovo chren. Zisti, ako sa chren povie po maďarsky a dostaneš meno nášho olympijského víťaza, ktorý sa narodil v Budapešti.

- ako ideály olympijské

Ideál je dokonalý vzor a ako vieme, my ľudia nie sme ideálni. Lenže to neznamená, že by sme sa k ideálom mali priblížiť čo najviac a usilovať sa o to každý deň. O olympijských ideáloch sme už vlastne hovorili pri ekecheirii a fair play. Tieto ideály sú zhrnuté v Olympijskej charte pod slovom **olympizmus**. Olympizmus je životné učenie (životná filozofia), ktoré spája **telesnú zdatnosť**, **vôľu** a **ducha** človeka do jedného celku. Táto „filozofia“ sa usiluje vytvoriť taký spôsob života, ktorý je založený na radosť z vynaloženého úsilia, na hodnotu dobrého príkladu športovca pre iných a na uplatňovanie zásad čestného („férového“) správania. Olympizmus chce zapojiť **šport do činnosti jednotlivca** a s pomocou takýchto jednotlivcov vytvoriť **mierové spoločenstvo všetkých ľudí**, ktorí nebudú poznať slovo nenávisť a vojna. Ako sa už povedalo, nikdy nebudeme celkom ideálni, ale bolo by celkom ideálne, keby sme pravidelne športovali, hoci „len“ pre zdravie, aby sme súťažili čestne, v súperoch a ľuďoch vôbec videli priateľov, s ktorými budeme tvoriť mierové spoločenstvo.

Vyskúšaj sa:

1. Čo je to medzinárodné porozumenie a bratstvo?
2. Poznáš nejakého športovca, ktorý svojím životom môže byť vzorom pre mládež i dospelých?
3. Prešmyčka: keď správne premiestniš písmená OPIS UM ZLYM (PUSY MU OLIZ), vyjde ti dôležité slovo, typické pre olympijské hnutie.

J - ako jazyky olympijské, čiže túžba po porozumení

Pretože cieľom olympijského hnutia je bratstvo všetkých ľudí a ich spolupráca, treba si nielen porozumieť, ale sa aj dorozumieť. Preto sú oficiálnymi olympijskými jazykmi francúzština a angličtina. Na všetkých zasadnutiach MOV musí byť však zabezpečené prekladanie do nemčiny, španielčiny, ruštiny a arabčiny.

Pod písmenom J sa ukrýva aj naša rekordérka v počte zimných olympijských štartov – Mária Jasenčáková. Prvýkrát sa na olympijské sane posadila na ZOH 1980, potom si olympijské štarty ešte štyrikrát zopakovala v rokoch 1984, 1992, 1994 a 1998. Od marca 2001 zastáva funkciu predsedníčky dozornej rady SOV.

Vyskúšaj sa:

1. Skús určiť, koľko jazykov sa vyskytuje v tomto rozhovore:

A: Good morning!

B: Što?

A: Oh, pardon, monsieur! Bonjour! Parlez-vous francais?

B: Što vy gavarite?

A: Oh, sorry! Sprechen Sie deutsch?

B: Izvinite, ja neponimaju...

A: Oh, o.k., you are from Russian!

B: Rašn? Jestli mi haraší? Ne, nám Pražanům neharaší...

2. Ktorým základným slovenským slovom by si naučil zahraničného športovca, ktorý prišiel na ZOH do Vysokých Tatier?

K - ako kalokagathia, čiže súlad tela a duše

Ešte raz sa týmto krkolomným slovom vráťme ku starovekým Grékom. **Kalos** znamená (telesne) krásny, **agathos** šľachetný, dobrý. Kto športuje, získa nielen pekné a zdravé telo, ale šport vykonávaný v duchu fair play človeka zušľachtuje, učí ho byť čestným, vytrvalým, priateľským. Starí Gréci dobre vedeli, čo robia, preto aj MOV **presadzuje šport pre všetkých**, čiže výchovu **pravidelným** športovaním v úsilí vytvárať **všestranne** - čiže telesne aj duševne rozvinutých ľudí.

Vyskúšaj sa:

1. Písmenom K začínajú aj priezviská dvoch slovenských olympijských víťazov, okrem nich aj ďalších ôsmich držiteľov medailí. Keď prelistuješ celú knižku, určite nájdeš všetkých!

L - ako „letné” OH

Tie úvodzovky nie sú náhodné, pretože ide iba o pomocné slovo. Najprv si vysvetlíme dva výrazy, ktoré si ľudia často omylom stotožňujú - olympiáda a olympijské hry. **Olympiáda** bola v starovekom Grécku označením pre štvorročné obdobie medzi jednotlivými OH. V súčasnosti sa pod olympiádou rozumie obdobie štyroch za sebou idúcich rokov. Olympiáda sa začína otvorením hier olympiády a končí sa otvorením nasledujúcej olympiády. Olympiády sa číslujú postupne od prvých olympijských hier v Aténach 1896. OH aj ZOH sa číslujú alebo arabskými, alebo rímskymi číslicami.

Olympijské hry sú súťaže športovcov. Pozostávajú z **hier olympiády** (skratka OH), napríklad v roku 2004 sa konali v Aténach Hry 28. (XXVIII.). Olympiády a zo **zimných olympijských hier** (skratka ZOH), napr. v roku 2006 sa konali v Turíne (XX.) zimné

olympijské hry. Je to trochu zložité, tak len dodajme, že hry olympiád sa počítajú aj vtedy, keď sa OH nekonali kvôli vojnám, ale pri ZOH sa počítajú len tie, ktoré sa naozaj uskutočnili. Až do roku 1992 sa OH a ZOH konali v tom istom roku, odvtedy sa ZOH konajú v druhom roku olympiády.

Prehľad konania Hier olympiády:

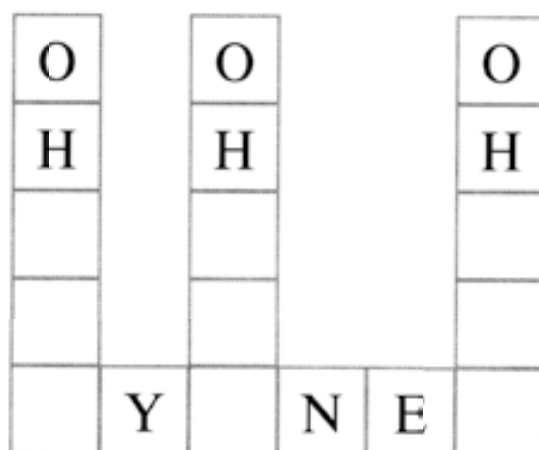
1896 - I.	Atény (Grécko)
1900 - II.	Paríž (Francúzsko)
1904 - III.	St. Louis (USA)
1908 - IV.	Londýn (Veľká Británia)
1912 - V.	Štokholm (Švédsko)
1916 - VI.	Kvôli prvej svetovej vojne sa OH nekonali
1920 - VII.	Antverpy (Belgicko)
1924 - VIII.	Paríž (Francúzsko)
1928 - IX.	Amsterdam (Holandsko)
1932 - X.	Los Angeles (USA)
1936 - XI.	Berlín (Nemecko)
1940 - XII.	Kvôli druhej svetovej vojne sa OH nekonali
1944 - XIII.	Kvôli druhej svetovej vojne sa OH nekonali
1948 - XIV.	Londýn (Veľká Británia)
1952 - XV.	Helsinki (Fínsko)
1956 - XVI.	Melbourne (Austrália), Štokholm (Švédsko - jazdecké súťaže)
1960 - XVII.	Rím (Taliansko)
1964 - XVIII.	Tokio (Japonsko)
1968 - XIX.	Mexico City (Mexiko)
1972 - XX.	Mníchov (Nemecko)
1976 - XXI.	Montreal (Kanada)
1980 - XXII.	Moskva (Rusko, vtedy Zväz sovietskych socialistických republík - ZSSR)
1984 - XXIII.	Los Angeles (USA)
1988 - XXIV.	Seoul (Južná Kórea)
1992 - XXV.	Barcelona (Španielsko)
1996 - XXVI.	Atlanta (USA)
2000 - XXVII.	Sydney (Austrália)
2004 - XXVIII.	Atény (Grécko)
2008 - XXIX.	Peking (Čína)
2010 - XXX.	Londýn (Veľká Británia)

Vyskúšaj sa:

1. Urči krajinu k mestu, kde sa konali OH: St. Louis, Antverpy, Amsterdam, Melbourne, Soul, Atlanta!
2. V ktorých mestách sa OH konali dvakrát?
3. Hrebeňovka: 1. ozvena, echo 2. hľadisko, zreteľ, 3. ohavní ľudia
4. Napíš svoj vek arabskými aj rímskymi číslicami!
5. Prešmyčka: Keď správne premiestniš písmená LODNÝ N, vyjde ti názov mesta, kde sa budú konať OH 2012.

M - ako medzinárodné olympijské hnutie

Medzinárodné olympijské hnutie je spoločenstvo, združujúce **organizácie** a **športovcov**, ktorí súhlasia s Olympijskou chartou a riadia sa podľa nej. Najvyšším orgánom hnutia je **MOV**, ďalej sem patria **medzinárodné športové federácie** - MŠF, ktoré riadia jednotlivé športy, **národné olympijské výbory** (NOV), **organizačné výbory** jednotlivých OH a ZOH, ako aj **kluby** a **športovci**.

Vyskúšaj sa:

1. Koľko zložiek medzinárodného olympijského hnutia je vymenovaných v texte pod písmenom M?
2. Ak pestuješ niektorý šport, vedel by si uviesť názov „svojej“ medzinárodnej športovej federácie?
3. Kedy bol založený Medzinárodný olympijský výbor?

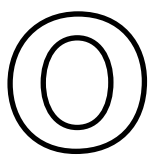
N - ako národné olympijské výbory

Pri písmene C sme hovorili o vzniku MOV, ale čoskoro po jeho založení sa začali vytvárať aj **národné olympijské výbory** (NOV). Ich úlohou je chrániť a rozvíjať olympijské hnutie vo svojej krajine. Slovensko a Česko až do roku 1918 patrili do mnohonárodného rakúsko-uhorského štátu. Česi si svoj **Český olympijský výbor** (ČOV) založili v roku 1899, Slováci v dôsledku tuhého maďarizačného útlaku takú možnosť nemali: v uhorskej časti ríše, a teda aj na dnešnom Slovensku, mohli byť len maďarské spolky. Prvým predsedom ČOV sa stal Coubertinov priateľ Jiří Guth, ktorý neskôr prijal ďalšie priezvisko Jarkovský. Keď Slováci v roku 1918 vytvorili s Čechmi spoločný štát Československú republiku, ČOV preniesol svoju pôsobnosť aj na Slovensko a zmenil sa na **Československý olympijský výbor** (ČSOV). Prvým predsedom ČSOV sa stal Jiří Guth-Jarkovský, poslednou predsedníčkou ČSOV bola sedemnásobná olympijská víťazka v športovej gymnastike Věra Čáslavská (1990 - 1992). V súčasnosti je na svete vyše dvesto NOV (k 1. aprílu 2008 presne 205). Podľa olympijskej charty platí zásada, že v každom štáte môže byť iba **jeden** NOV, hoci tam môže žiť viacero národov a národností. Slováci mali svoj **Slovenský olympijský výbor** (SOV) v čase, keď jestvovala samostatná Slovenská republika. Prvý SOV existoval v rokoch 1939 - 1945, druhý pôsobí od decembra 1992. Jeho predsedom bol najprv **Vladimír Černušák**, v roku 1999 ho vystriedal **František Chmelár**. Každý NOV, podobne ako každé OH a ZOH, má svoj odznak - **emblém**. Olympijský emblém spája olympijské kruhy s iným znakom.

Vyskúšaj sa:

1. Ktoré farby obsahuje slovenská trikolóra?
2. Koľko predsedov mal SOV od roku 1992?
3. Koľko NOV môže byť v jednom štáte?

- ako olympijské písmeno písmen

Čo všetko začína na o? Už sme spomínali Olympiu, olympijské hry antické aj novoveké, olympiádu, olympizmus, olympijské symboly, olympijské výbory, Olympijskú chartu, olympijské ideály, olympijské hnutie a hymnu. Svoje miesto pod písmenom O však majú aj olympijské medaily (od roku 1908 sa zlaté udeľujú víťazom, strieborné za 2. miesto a bronzové za 3. miesto) a diplomy, olympijská štafeta (o vlajke si ešte povieme), ďalej olympijská prísaha a olympijské ceremoniály, olympijské maskoty, olympijské kongresy, olympijská solidarita alebo olympijské zariadenia.

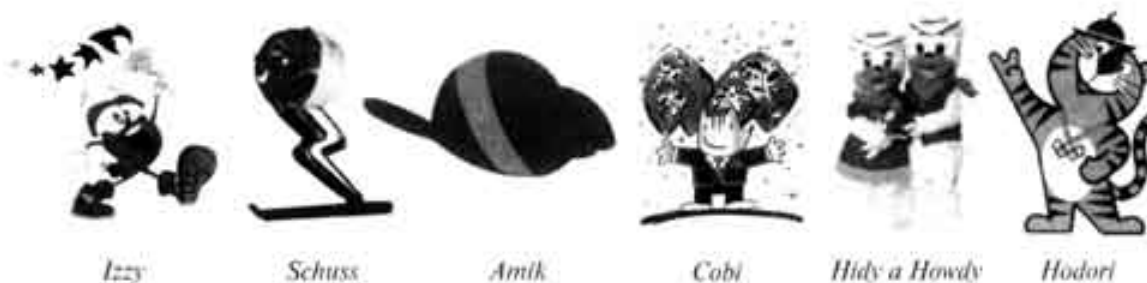
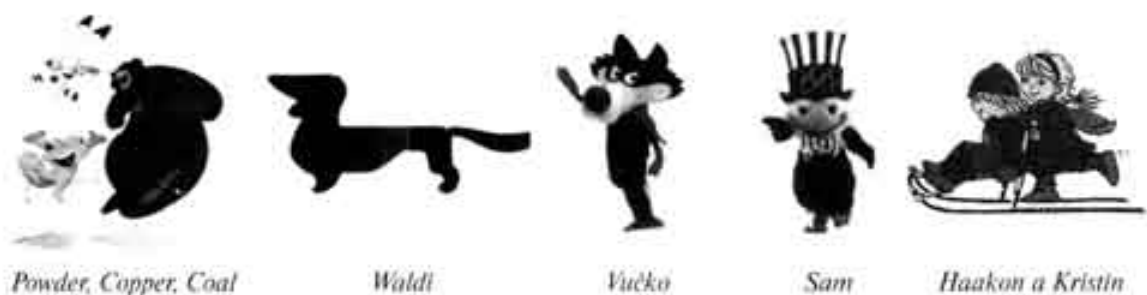
Povedzme si pár slov o **olympijskej štafete**. Oheň je znak nesmrteľnosti olympijskej myšlienky, ktorý vyjadruje spätosť antických a novovekých OH. Olympijský oheň sa prináša do miesta OH zo starovekej Olympie (výnimkou boli ZOH 1952 v Oslo, keď sa oheň prenášal z Morgedalu, rodiska zakladateľa moderného lyžovania S. Nordhaima). V Olympii sa oheň zapáľuje slnečnými lúčmi a musí horieť na vyvýšenom mieste hlavného štadióna, kde práve prebiehajú OH. Olympijský oheň prvýkrát zahorel na OH 1928, z Olympie je prenášaný **štafetou** do dejiska hier od roku 1936, keď sa konali OH v Berlíne.

Olympijskú prísahu (alebo sľub) pri otvorení OH alebo ZOH prednáša v mene všetkých zúčastnených športovcov vybraný olympionik z krajiny, ktorá hry poriada. Prvýkrát zaznela na OH 1920 a jej slová napísal Pierre de Coubertin. Od ZOH 1972 skladajú prísahu aj rozhodcovia. Olympijská prísaha znie takto: „V mene všetkých športovcov sľubujem, že sa na týchto olympijských hrách zúčastníme rešpektujúc a dodržiavajúc ich pravidlá v pravom športovom duchu, na slávu športu a na česť našich družstiev.“

Olympijské maskoty vyjadrujú národné znaky usporiadateľskej krajiny, obyčajne nejaké zvieratko. Na OH 1972 bol maskotom jazvečík Waldi, na OH 1976 bobor Amík, na OH 1980 medveď Míša, na OH 1984 orol Sam, na OH 1988 kórejský tigrík Hadori, na OH 1992 psík Cobi, na OH 1996 figúrka Izzy, na OH 2000 to bola hnedá trojica vtákov Syd, ježura Millie a rybárikovec obrovský Olly, na OH 2004 brat a sestra Phévos a Athená, podoby hračiek z dávnych antických čias. Pekingské OH zdobí päť figúrok (v piatich olympijských farbách) - panda, ryba, tibetská antilopa, lastovička a olympijský oheň. Ich mená Bei Bei, Jing Jing, Huan Huan, Ying Ying, Ni Ni tvoria heslo „Peking vás víta“.

Maskotmi ZOH boli od r. 1976 snehuliak Schus, 1980 jazvec Roni, 1984 vlk Vučko, 1988 Hidy a Howdy, 1992 škriatok Magique, 1994 nórski detskí hrdinovia Hakon a Kristína, 1998 štyri malé snežné sovy menom Sukki, Nokki, Lekki a Tsukki, na ZOH 2002 boli maskotmi zajac Powder, kojot Cooper a medveď Coal. Posledným ZOH v Turíne kraľovali postavičky Neve a Gliz. Aj ZOH 2010 už majú zvolených maskotov: trojicu Quatchi - mladý snežný muž, Miga – snoubordujúci biely medveď a Sumi – zvierač druh s krídlami dopĺňa ich mladší priateľ Mukmuk.

Vyskúšaj sa:

1. Aké zvieratá boli maskotmi OH 1972, 1976, 1980, 1992, 2000 a ZOH 1980, 1984, 1988 a 2002?
2. Navrhni maskota pre ZOH, ak by sa v roku 2010 konali vo Vysokých Tatrách! (s. 16)
3. Navrhni trasu olympijského ohňa z Olympie do Vysokých Tatier!
4. Vymysli spôsob zapálenia olympijského ohňa vo Vysokých Tatrách!
5. Prešmyčka: keď správne premiestniš písmená SAM KOTI, vyjde ti slovo, o ktorom tu bola reč.

P

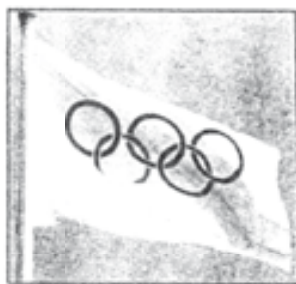
- ako program olympijských hier

Účastníci OH súťažia medzi sebou v **olympijských športoch**, ktoré určuje MOV. Zaradené môžu byť len také športy, ktoré sú vykonávané mužmi najmenej v 75 krajinách a 4 kontinentoch, ženami v 40 krajinách a 3 kontinentoch. Do programu zimných OH možno zaradiť len športy, ktoré sa vykonávajú najmenej v 25 krajinách a 3 kontinentoch. V súčasnosti má každý šport svoj piktogram, čiže zjednodušený obrázok (obrázková značka) daného športu.

Najdlhšou olympijskou bežeckou traťou je **maratónsky beh**, ktorý dostal názov od dedinky Marathón, kde starovekí Aténčania v roku 490 pred n. l. slávne zvíťazili nad presilou perzskej armády. Podľa povesti bol do Atén vyslaný bežecký posol, aby podal správu o víťazstve. Vzdialenosť 42 km a 195 m ubehol s takým vypätím síl, že stačil povedať len jediné slovo „neníkékamen“ (zvíťazili sme) a od vyčerpania padol mŕtvy. Na návrh Francúza M. J. Bréala zaradil MOV maratónsky beh do programu OH už počas Hier I. olympiády (1896).

Do programu sú však zahrnuté uvedené športy len vtedy, keď sa riadia **Antidopingovým kódexom** olympijského hnutia. Kódex je súhrn morálnych predpisov a okrem zákazu nedovolených povzbudzujúcich prostriedkov prikazuje skúšky (testovanie) športovcov, či takéto prostriedky nepoužívajú.

Vyskúšaj sa!

1. Napíš krátku básničku o niektorom olympijskom športe!
2. Uveď príklad atletických disciplín, ktoré sa na OH v Aténach merali na sekundy, minúty a hodiny, ktoré na centimetre a metre!
3. Ktoré z olympijských športov sa môžu vykonávať vo vašej škole?
4. Vyfarbi kontinenty podľa olympijských farieb.
5. Prešmyčka: Poprehadzuj písmená MAR TÓNA a vyjde ti názov atletickej disciplíny.

R - ako rovnosť

V olympijskom hnutí platí zásada, že športovanie je ľudským právom a každý jednotlivec musí mať **rovnakú možnosť** športovať. V športe nemôže platiť žiadna diskriminácia, čiže neuznávanie rovnosti na základe inej rasy, náboženstva alebo politických názorov. A pretože všetci nemajú rovnaké podmienky pre činnosť, organizuje MOV pomoc tým, ktorí to potrebujú pomocou **Olympijskej solidarity**: finančnou podporou, formou rôznych programov, výchovou športovcov, trénerov, funkcionárov a podobne.

Vyskúšaj sa:

1. Koľko základných ľudských rás poznáme?
2. Štvorcovka: 1. mesto Hier II. a VIII. olympiády po francúzsky; 2. vlk z Knihy džunglí, 3. kričal, 4. mesto na Považí, 5. bydlisko baču.
3. Prešmyčka: Ak správne premiestniš písmená TASILO DIAR (RITA DA SOLI), vyjde ti jedno pekné slovo, plné pomoci.

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

S - ako Slovensko v olympijskom hnutí

Športovci zo Slovenska súťažili na OH už od ich počiatku v roku 1896 ako reprezentanti (zástupcovia, predstavitelia) Uhorska (OH 1896 - 1912), potom Československa (OH 1924 - 1992) a napokon Slovenska (od roku 1994).

Z uhorskej éry zo slovenských rodákov olympijské prvenstvá získali plavec **Zoltán Halmaj** (dvojnásobný víťaz na OH 1904) a športový strelec **Alexander Prokopp** (1912).

„Strieborní“ boli už spomínaný **Zoltán Halmaj** (1900 a 1908), šermiar **Béla Zulawski** (1908) a športový gymnasta **Lajos Kmetykó-Aradi** alebo aj Ľudovít Kmeťko (1912).

Na „bronzovom“ stupienku skončili atlét **Alojz Szokol** (1896), neúnavný **Zoltán Halmaj** (1900) a oštepár **Mór Koczán** (1912). Posledne menovaný štartoval nielen za Uhorsko (1908 a 1912), ale aj za Československo (1924).

V medzivojnovom období (1918 – 1939) zo Slovákov po olympijskej medaile siahli iba dvaja, a to v Berlíne na OH 1936. Obidvaja vybojovali striebornú medailu. V družstve športových gymnastiek **Matilda Pálfyová**, v zápase klasickým štýlom **Jozef Herda**.

Po druhej svetovej vojne v olympijských rokoch 1948 až 1992 pre Československo získali zlaté medaily boxeri **Július Torma** (1948) a **Ján Zachara** (1952), veslár **Pavel Schmidt** (v dvojskife s V. Kozákom 1960), krasokorčuliar **Ondrej Nepela** (1972), dráhový cyklista **Anton Tkáč** (1976), futbalisti **Stanislav Seman** a **František Kunzo** (1980), atlét **Jozef Pribilinec** a tenista **Miloš Mečíř** (1988).

Striebornú medailu si postupne na OH vybojovali volejbalisti **Bohumil Golian** a **Jozef Labuda** (1964), na tých istých hrách aj futbalisti **Ľudovít Cvetler**, **Ján Geleta**, **Vojtech Masný**, **Štefan Matlák**, **Ivan Mráz**, **František Schmucker**, **Anton Švajlen**, **Anton Urban** a **Vladimír Weiss**. Dvakrát po striebre úspešne siahla športová gymnastka **Mária Krajčírová-Némethová** (1964 a 1968), hádzanári **Vincent Lafko**, **Andrej Lukošík** a **Peter Pospíšil** (1972), v Moskve na OH 1980 strieborný úspech zaznamenali diskár **Imrich Bugár** a pozemné hokejistiky **Iveta Šrámková-Hritzová**, **Viera Podhányiová-Jakabová** a **Alena Kyselicová-Majzlíková**.

NA ZOH sa striebrom zajagali hokejista **Ladislav Troják** (1948), krasokorčuliar **Karol Divín** (1960), na druhom stupienku stáli tiež hokejisti **Vladimír Dzurilla** s **Jozefom Golonkom** (1968), ale aj ich mladší spoluhráči **Pavol Svitana** (1976 – ako nehrajúci náhradník), **Igor Liba**, **Vincent Lukáč**, **Dušan Pašek**, **Dáriuš Rusnák** (1984), v štafete bežkýň na lyžiach svoju účasť strieborne vymaľovala **Gabriela Sekajová-Svobodová** (1984).

Náš výpočet z československého obdobia ukončíme majiteľmi bronzových medailí. Na OH ich získali zápasník **Mikuláš Atanasov** (1952), veslár z osemveslice **Július Toček** (1964), volejbalista **Bohumil Golian** (1968), atlétka **Eva Šuranová-Kucmanová** v skoku do diaľky (1972), na OH 1980 hrali do bronzova zápasníci **Daniel Karabin** a **Július Strnisko**, vzpierač **Dušan Poliačik**, boxer **Ján Franek**, cyklista **Michal Klasa**; na OH 1988 si k zlatej medaile pribalil bronzovú za tenisovú štvorhru **Miroslav Mečíř** a tu „zabronzovateľ“ aj voľnoštyliar **Jozef Lohyňa**.

Zo zimnej olympijskej scény bronzové medaily do československého batôžka pribalili viacerí „zimní“ olympionici. Patria k nim hokejisti **Vladimír Dzurilla** (1964 a 1972), **Jozef Golonka** a **František Gregor** (1964), ďalej **Rudolf Tajcnár** (1972), **Jaromír Dragan**, **Igor Liba**, **Róbert Švehla** a **Peter Veselovský** (všetci 1992), ako aj krasokorčuliar **Jozef Sabovčík** (1984).

V ére slovenskej samostatnosti, čiže od ZOH 1994 a OH 1996 získali pre Slovensko zlato vodní slalomári **Michal Martikán** (OH 1996 a 2008), bratia **Peter** a **Pavol Hochschornerovci** (OH 2000, 2004 a 2008), ako aj **Elena Kaliská** (OH 2004 a 2008). Olympijské striebro Slovensku na OH a ZOH vybojovali kanoista **Slavomír Kňazovický** (1996), po dvakrát plavkyňa **Martina Moravcová** (2000) a náš starý známy **Michal Martikán** (2000, 2004), ďalej džudista **Jozef Krnáč** (2004), strelkyňa **Zuzana Štefečeková** (2008), štvorkajak **Richard Riszdorfer**- **Michal Riszdorfer** - **Juraj Tarr** - **Erik Vlček** (2008). V zimnej variante v snoubordkrosse **Radoslav Židek**

(ZOH 2006), čo je prvá zimná medaila v ére slovenskej samostatnosti po roku 1993. Ale v slovenskej pokladnici máme aj bronzové olympijské vklady. Dvakrát k nim prispel športový strelec **Jozef Gőnci** (1996 a 2004), po raze vodný slalomár **Juraj Minčík** (2000), štvorkajak **Juraj Bača – Michal Riszdorfer – Richard Riszdorfer – Erik Vlček** (2004) a zápasník **David Musulbes** (2008).

A keď sme už pri výpočte slovenských olympijských úspechov, povedzme si, že zatiaľ jediným Slovákom, ktorý sa stal členom MOV, je prof. **Vladimír Černušák** (1981 - 2001).

Vyskúšaj sa:

1. Označ na strane č. 18 krížikom piktogramy (obrázkové značky) športov, v ktorých športovci zo Slovenska získali zlaté medaily.
2. Priprav si vstupnú reportáž k hokejovému zápasu slovenských a českých hokejistov vo finále olympijského hokejového turnaja!
3. Koľko bodov získali olympionici našej Slovenskej republiky na OH v Aténach, keď sa za prvé miesto udeľuje 7 bodov, za druhé 5 a za tretie 4 body?
4. Vyrátaj, koľko rokov uplynulo od zisku prvého olympijského víťazstva v roku 1904 a prvého olympijského víťazstva bratov Hochschornerovcov a kto a kedy získal zlatú medailu v olympijskom roku, ktorý je presnou polovicou tohto rozdielu!
5. V ktorých športoch získali olympionici zo Slovenska viac ako jedno olympijské prvenstvo?
6. Prešmyčka: Aké mená ti vyjdú po prehodení písmen LINEC PRIBI a TRI KAMNÁ?
7. Nájdi v tomto texte mená 26 olympionikov zo Slovenska, ktorí získali olympijskú medailu:

VESELO V SKÝCOVE BÝVALO MÁLOKEDY TAK AKO DNES. BAČA ONDRO SÍCE NEPEL, ALE SA KOCHAL NÁDHERNÝM POHĽADOM. NA HLAVE MAL KLOBÚK OBROVSKÝ AKO TURBAN. NA NEBI MESAČNÝ SVIT A NA HORIZONTE LAHKÉ MRAČNO VÁŽIACE PÁR DEKA. POD NIMI OHROMNÉ SKALISKÁ. A EŠTE NIŽŠIE PAŠE K PASENIU OVIEC, VZADU UKONČENÉ STRNISKOM, KTORÉ DO RÁNA VARI OLÍZNE PRVÝ MRÁZ. OKOLITÉ POLIA ČIKULIM AKOBY ČISTILI. VOLALI K ORBE – KAMARÁT, OR MA PORIADNE!

SEM A NIKDE INDE BY SA CHCEL VRÁTIŤ AJ PO SMRTI. PRI NOHE MU STÁLI PES A GELETA PLNÁ BRYNDZE, Z KTOREJ BY AJ BABROŠ UŠLAHAL MAJONÉZU. ONDRO I JEHO PES ČAKALI HOSTÍ A TÍ ZATIAE NIKDE. POVEDAL PSOVI – DAJ LABU, DAJ!, PRÍDE JOŽO. JOŽO BOL PÔVODOM OD RUSNÁKOV A NA FRAJERKU INU BOL TVRDÝ. RAZ PRIBIL ÍNE CELKOM VRKOČ K LOPATKÁM. INAK BOL FEŠÁK – VALAŠKA, KARABĽN A PIŠTOLIEK DVOJE! VYZERAL AKO HEREC KAROL ZACHAR ALEBO ROVNO PAO BIELIK. JOŽA VEČNE NAHÁŇALI PANDÚRI, OKA AKO JE ROK DLHÝ NEZAŽMÚRIL. HNEĎ SI V BASE - CHVÍLU SI POSPÍŠ – ILAVA ŤA NEMINIE... JEHO INA ZASE TKÁ ČAROVNE KRÁSNE KOBERCE. TERAZ NA HOSTINU MALI BARANA DONIESŤ. BAČA UŽ POČUL JOŽOVE SLOVÁ: BARANA SEKAJ OVÁLNE, ABY SA KAŽDÉMU ROVAKO UŠLO. A PÁLENKU TOČ EKONOMICKY, ABY SME SA NEOPILI! A INA, SRBKA DODÁ – DUŠICA DRAGA, NALEJ!

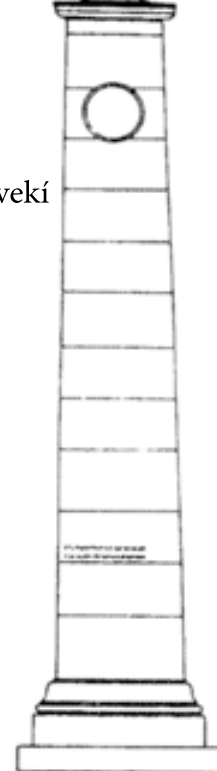
T - ako Theodózius I.

Tak ako sa my blížíme ku koncu našej olympijskej abecedy, tak sa o koniec antických OH zaslúžil cisár Theodózius I. Ako kresťanský panovník v roku 394 n. l. vydal zákaz všetkých **pohanských slávností** vrátane hier v Olympii, zasvätených najvyššiemu bohu **Diovi**. Ďalší cisár Theodózius II. v roku 429 tento zákaz nielen zopakoval, ale dal aj zbúrať všetky dejiská pohanských slávností, čomu padli za obeť aj športové a náboženské stavby v Olympii. Dnes je však olympijské hnutie také silné, že ho žiadny cisár nedokáže zakázať.

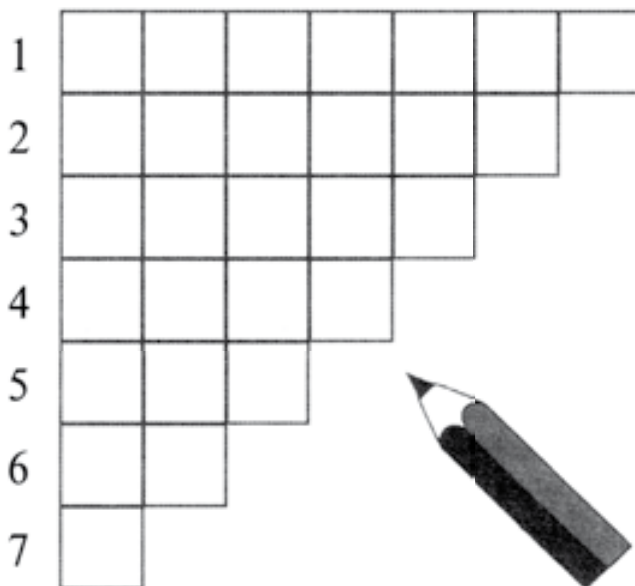

Vyskúšaj sa:

1. Vedel by si vymenovať niektorých bohov a bohyne, ktorých uctievali starovekí Gréci? A ako sa volal ich najvyšší boh?

2. Roháčik: 1. dejisko antických OH, 2. rýchly zosuv snehu, 3. cudzie ženské meno.
 4. náboj do mínometu, 5. iniciálky dejísk OH 1900, ZOH 1998, OH 1928,
 6. slovenská dvojhláska, 7. spojka.

U

- ako ukážkové športy

V programoch OH a ZOH sa okrem olympijských športov objavili aj športy na **ukážku**. Ich zaradenie malo pomôcť propagácii týchto športov (americký futbal, sumo, karate a pod.) alebo ich zaradeniu medzi olympijské športy (napr. kanoistika, basketbal, hádzaná, plážový volejbal a pod.).

Vyskúšaj sa:

1. Zostav si olympijský rebrík, kedy posledné písmeno olympijského športu bude prvým písmenom ďalšieho olympijského športu: napr. volejbal - lukostreľba - atletika; ľadový hokej - jachting - gymnastika - akrobatické lyžovanie;
2. Koľko súčasných olympijských športov začína na písmeno B, J, P, T a V?
3. Ak vzpierač vzoprie 165 kg, čo je dvojnásobok jeho hmotnosti, aká je jeho hmotnosť (koľko sám váži)?
4. Ak je medzi troma skokanmi do diaľky rozdiel vo výkone 0,05 m a víťaz skočil 8 metrov, koľko cm skočil tretí v poradí?
5. Čím sa odlišuje plážový volejbal od volejbalu?

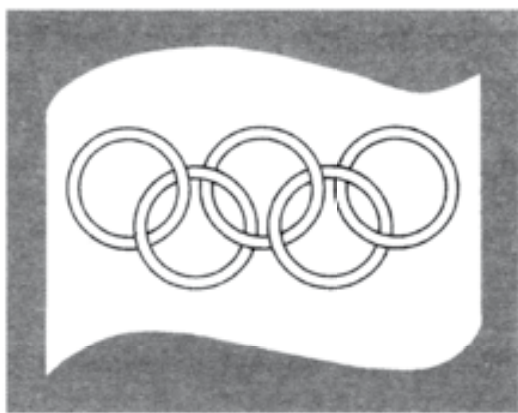
V

- ako vlajka olympijská

Jej autorom je náš starý dobrý známy Pierre de Coubertin. Vlajka má biely podklad bez obruby a v strede päťfarebný symbol s piatimi kruhmi. Veje nad dejiskom olympijských súťaží počas celého trvania hier a prvýkrát sa tak stalo na OH 1920.

Vyskúšaj sa:

1. Vyfarbi na olympijskej vlajke na strane č. 3 olympijské kruhy!
2. Prešmyčka: Keď prehodiš správne písmená JA VLAK, vyjde ti niečo vlajúce.

W

Nemcom je hej, v nemčine začína na toto písmeno množstvo slov, napríklad zima je Winter, takže skratku ZOH píšu ako WOS. V slovenčine sa pod dvojitém v nedá nájsť nič také, čo by súviselo s olympizmom, okrem niekoľkých priezvisk našich olympionikov. Tak nech sa páči – Wardener (OH 1912, atletika), Weiss (OH 1964, futbal – strieborná medaila), Wiebauer (OH 2000, kanoistika), Walterová (OH 2000, plávanie), Wlachovská (ZOH 1964, krasokorčuľovanie). Na Slovensku, konkrétne v Čadci, sa narodil Ján Wenk, ktorý v plávaní a vo vodnom póle najprv štartoval za Uhorsko (OH 1912) a potom za Maďarsko (OH 1924).

XY

- ako preskok

Na tieto písmená už nenájdeme ani mená, a tak ich ako praví športovci preskočíme. Pozor - preskočíme, lebo človek vychovaný športom **nikdy nepodlieza!!!**

- ako zimné OH

ZOH sú mladšie ako OH, prvé sa konali v roku 1924 vo francúzskom zimnom stredisku Chamonix. Za **zimné športy** sa považujú športy vykonávané na **snehu** a **ľade**. ZOH sa číslujú v poradí svojho konania (pozri písmeno L). Ako sme už spomenuli, až do roku 1992 sa ZOH konali v tom istom roku ako „letné“ OH, ale od roku 1994 (17. ZOH v Lillehammeri) sa konajú **osobitne**, v párnom roku medzi „letnými“ hrami.

Prehľad ZOH:

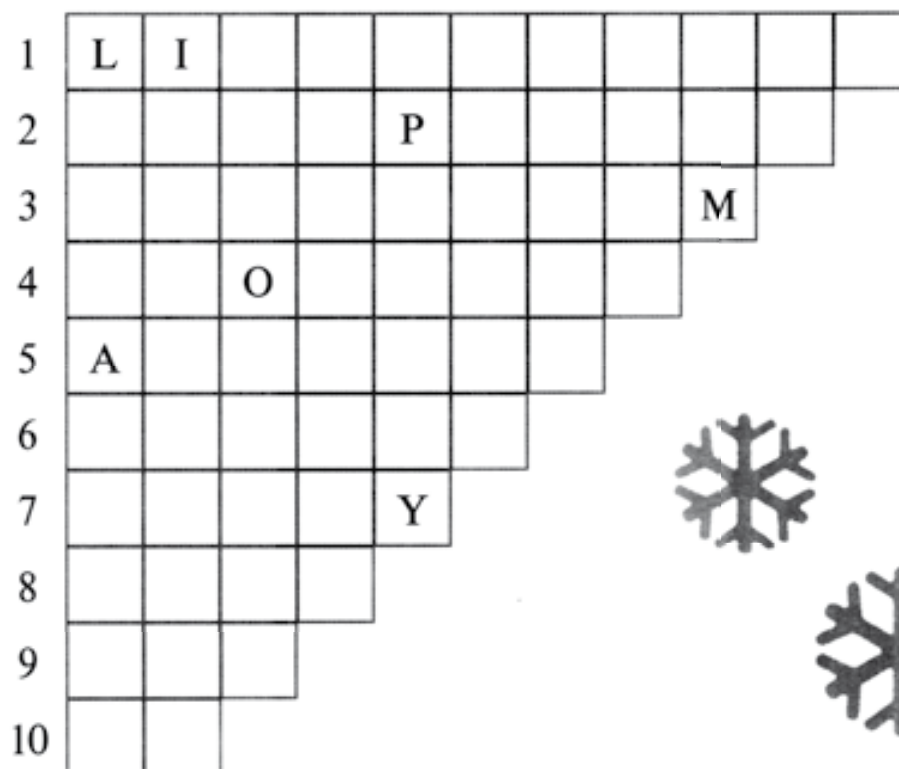
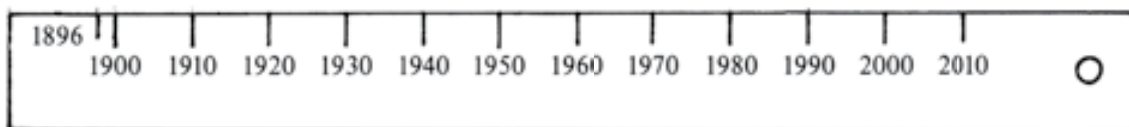
1924 - I.	Chamonix (Francúzsko)
1928 - II.	St. Moritz (Švajčiarsko)
1932 - III.	Lake Placid (USA)
1936 - IV.	Garmisch - Partenkirchen (Nemecko)
1940 -	kvôli druhej svetovej vojne sa ZOH nekonali
1944 -	kvôli druhej svetovej vojne sa ZOH nekonali
1948 - V.	St. Moritz (Švajčiarsko)
1952 - VI.	Oslo (Nórsko)
1956 - VII.	Cortina d' Ampezzo (Taliansko)
1960 - VIII.	Squaw Valley (USA)
1964 - IX.	Innsbruck (Rakúsko)
1968 - X.	Grenoble (Francúzsko)
1972 - XI.	Sapporo (Japonsko)
1976 - XII.	Innsbruck (Rakúsko)
1980 - XIII.	Lake Placid (USA)
1984 - XIV.	Sarajevo (Juhoslávia)
1988 - XV.	Calgary (Kanada)
1992 - XVI.	Albertville (Francúzsko)
1994 - XVII.	Lillehammer (Nórsko)
1998 - XVIII.	Nagano (Japonsko)
2002 - XIX.	St. Lake City (USA)
2006 - XX.	Turín (Taliansko)
2010 - XI.	Vancouver (Kanada)

Vyskúšaj sa:

1. Vyznač na číselnej osi na strane č. 1 novoveké OH a ZOH!
2. Navrhni olympijský plagát pre ZOH vo Vysokých Tatrách a pošli ho na SOV!
3. Prirad' rímske a arabské číslice k nasledovným ZOH: 1900, 1932, 1956, 1984, 1998!
4. Roháčik: Olympijské dejiská od 11 písmen po skratku 2 písmen známeho filmového mesta.
5. V ktorých mestách sa ZOH konali dvakrát?
6. Prešmyčka: keď správne premiestniš písmená ČOSI VENCO UVAR, vyjdú ti názvy miest, kde sa budú konať ZOH 2010 a 2014.

- ako ženy na OH a ZOH

Muži hovoria, že vraj ženy musia mať vždy posledné slovo. Buďme teda gavalieri a na záver našej olympijskej abecedy si povedzme o účasti žien na OH a ZOH. Na antických OH ženy nesmeli sledovať priebeh olympijských súťaží ani v hľadisku, prinajmenšom nie vydaté ženy. Ale víťazkami sa mohli stať v prípade, ak boli majiteľkami koní, ktoré zvíťazili v jazde alebo vo vozatajských pretekoch (stalo sa tak na OH 396 a 392 pred n. l. v prípade Kynisky zo Sparty).

Proti účasti žien na novovekých OH bol aj samotný Coubertin, ale ženy sa predsa len na hrách aktívne zúčastňujú už od **OH 1900**. Najprv ženy súťažili v golfe a v tenise (1900), potom aj v lukostreľbe (1904), jachtingu, krasokorčuľovaní (v roku 1908 bolo krasokorčuľovanie súčasťou programu „letných“ OH), plávani a skokoch do vody (1912) a v šerme (1924). Predelom boli **OH 1928**, ktoré priniesli početnejšiu účasť žien vďaka súťažiam v atletike a športovej gymnastike. Po druhej svetovej vojne počet ženských súťaží na OH a ZOH neustále narastal a je dôkazom **zrovnoprávňovania žien** s mužmi aj na športovom poli. V súčasnosti ženy súťažia na OH v tých istých športoch ako muži, s výnimkou bejzbalu, boxu a zápasenia v gréckorímskom štýle (vo voľnom štýle na OH 2004 ženy súťažili). Na druhej strane muži nesúťažia v modernej gymnastike, v synchronizovanom plávaní a v softbale, vlastne v ženskom bejzbale. Na ZOH ženy v súčasnosti nesúťažia jedine v skokoch na lyžiach.

Ako sme už spomínali, zo slovenských športovkýň získali olympijskú medailu športové gymnastky **Matilda Pálffyová** (striebornú na OH 1936 v súťaži družstiev), **Marianna Némethová-Krajčírová** (dvakrát striebornú na OH 1964 a 1968 takisto v súťaži družstiev), **Eva Šuranová** (bronzovú na OH 1972 v atletike - skoku do diaľky), **Viera Jakabová-Podhányiová**, **Alena Majzlíková-Kyselicová**, **Iveta Hricová-Šránková** (striebornú na OH 1980 v pozemnom hokeji), **Gabriela Svobodová-Sekajová** (striebornú na ZOH 1984 v lyžovaní - bežeckej štafete, **Martina Moravcová** (dvakrát striebornú na OH 2000 v plávaní). Meno prvej slovenskej športovkyne, ktorá získala zlatú medailu, je uložené v známych veršoch Sama Chalupku.

Dvojnásobnou účastníčkou OH (1968, 1976) je aj **Mária Mračnová** (rod. Faithová), ktorá pôsobila ako predsedníčka **Olympijskej spoločnosti Slovenska** (predchodcu SOV, založenej v r. 1990) – a v súčasnosti je podpredsedníčka SOV.

Vyskúšaj sa:

1. Kedy prvýkrát štartovali ženy na OH?
2. Mohli byť ženy olympijskými víťazkami na antických OH?
3. Nájdi meno našej olympijskej víťazky, uložené v stĺpci presne pod sebou; v každom riadku je jedno písmeno:

JAŽE BOŽE, STRACH VELIKÝ:

PADLI TURCI NA PONIKY;

PADLI, PADLI O POLNOCI,

JAŽE, BOŽE, NIET POMOCI.

EUDIA BOŽÍ, UTEKAJTE, ZAJAŤ TURKOM SA NEDAJTE:

A ČO MLADÉ – ZUTEKALO,

A ČO STARÉ – NEVLÁDALO.

4. Podčiarkni všetky slová, ktorým si v olympijskej abecede nerozumel/a a skús si ich vyhľadať v slovníku cudzích slov!
5. Ak správne poprehadzuješ číslce v letopočtoch, dostaneš rok, v ktorom sa konali OH alebo ZOH:
 - V roku 1949 vznikla vojenská organizácia NATO. Prehod číslce tak, aby si získal rok, kedy boli ZOH prvý raz v inom roku ako OH.

- V roku 1989 padol u nás komunistický režim. Prehod' číslice tak, aby si získal rok, kedy sa ZOH druhý raz konali v Japonsku.
 - V roku 1890 sa na Slovensku konali prvýkrát oslavy 1. mája - sviatku práce. Keď správne prehodiš číslice, získaš rok, kedy dvaja slovenskí futbalisti pomohli československému družstvu získať zlaté olympijské medaily.
 - V roku 1963 zavraždili amerického prezidenta J. F. Kennedyho. Prehod' číslice tak, aby si dostal rok, kedy sa prvýkrát priniesol olympijský oheň z Olympie do dejiska novovekých OH!
 - V roku 1492 objavil Krištof Kolumbus Ameriku. Prehod' číslice tak, aby si získal rok, kedy sa prvý raz konali ZOH.
 - V roku 1968 vstúpili do bývalého Československa vojská piatich krajín na čele so Sovietskym zväzom, aby zabránili demokratickým reformám. Prehod' tri číslice tak, aby si získal rok, kedy sa konali OH v Aténach.
 - V roku 1769 sa narodil cisár Napoleon. Prehod' číslice tak, aby si získal rok, kedy získal slovenský cyklista zlatú medailu na OH.
6. Prešmyčka: keď správne premiestniš písmená MOV A RÁČA RUŠÁ VON, vyjdú ti mená dvoch slovenských olympionikov

Prílohy

Príloha č. 1: Pravý športovec sa nikdy nevzdáva

Pierre de Coubertin vyslovil takúto zásadu: „Najdôležitejšie na olympijských hrách nie je zvíťaziť, ale zúčastniť sa, rovnako ako v živote najdôležitejšou vecou nie je vyhrávať, ale bojovať“. Túto zásadu uplatnil John Stephen Akhwari z Tanzánie na OH 1968. Pri maratónskom behu (ten meria 42 km a 195 m) sa bolestivo poranil, a hoci dobehol až hodinu po víťazovi, nevzdal sa. Na otázku, prečo bojoval ďalej, odpovedal: „Moja krajina ma nevyšlala 8 000 míľ, aby som súťaž začal. Vyslali ma, aby som súťaž dokončil“.

Príloha č. 2: Slová olympijskej hymny

„Nesmrteľný duch staroveku
 Otec pravdy, krásy a dobra
 Zostúp, zjav sa, zalej nás svojím svetlom
 na tejto zemi a pod týmto nebom
 Ktorá bola prvým svedkom tvojej nehynúcej slávy.
 Daj život a životnosť týmto ušľachtilým Hrám!
 Hod' vence z nevädnućich kvetov víťazom
 pretekov a boja!
 Vytvor v našich hrudiach srdcia z ocele!
 V tvojom svetle roviny, pohoria a moria
 Žiaria ružovkastým odtieňom v tomto obrovskom chráme
 Do ktorého všetky národy prichádzajú zbožňovať teba
 Ó, nesmrteľný duch staroveku!“

Príloha č. 3: Súper je v prvom rade priateľ

Stalo sa to na ZOH 1964 v Innsbrucku v súťaži dvojíc jazdy na boboch. Taliansky majster Eugenio Monti zaznamenal najlepší čas a poraziť ho mohol jedine Tony Nash z Veľkej Británie. Lenže časť Nashových bobov bola zlomená. Talian Monti však odmontoval časť zo svojho bobu a poskytol ju svojmu najväčšiemu súperovi. A ten so spolujazdcom Robinom Dixonom dosiahol najlepší čas a „ukradol“ Talianovi víťazstvo a zlatú medailu. Tak čo, mladí priatelia, konali by ste rovnako ako Monti?

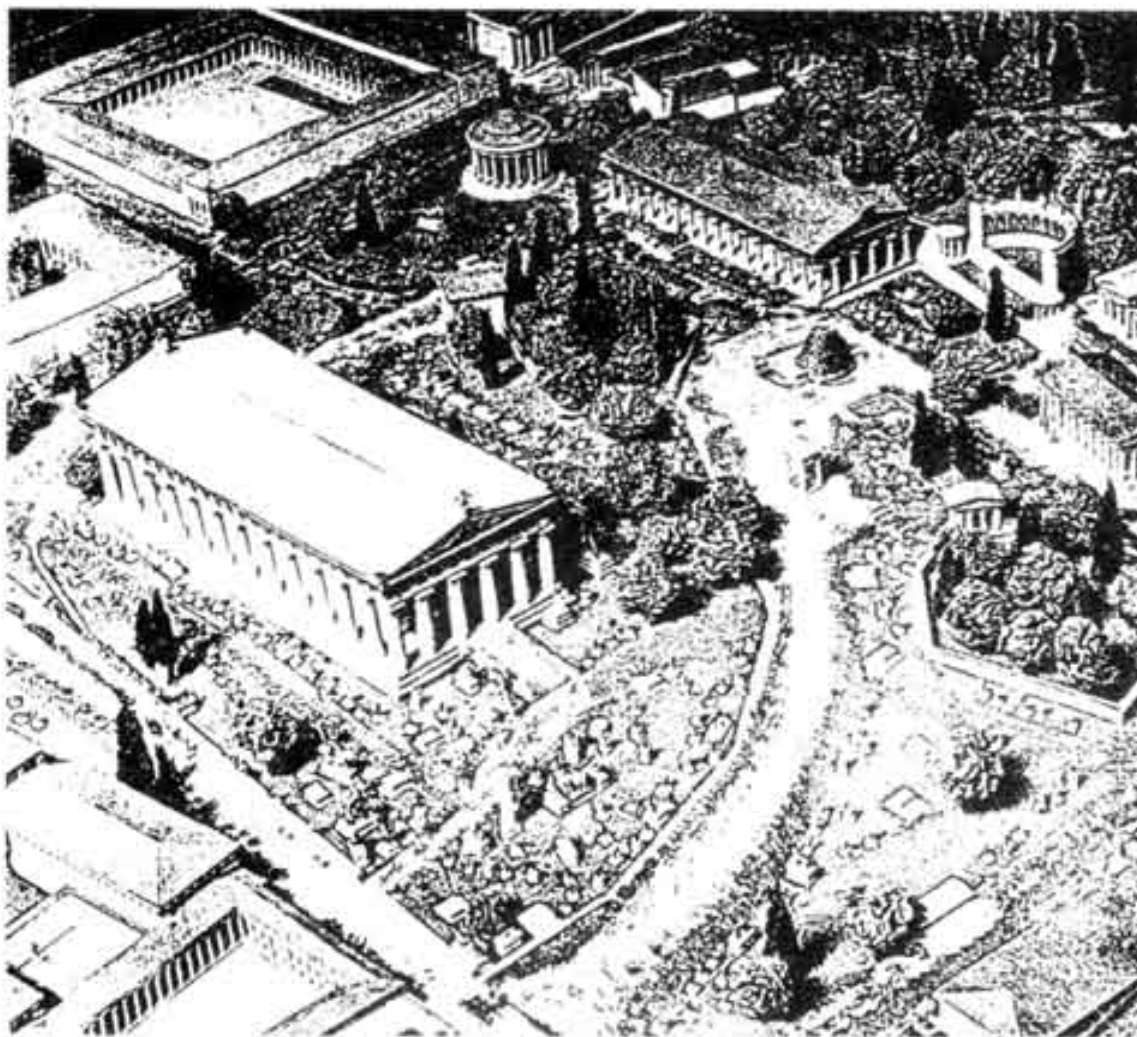
Príloha č. 4: Šport znamená podať si ruku

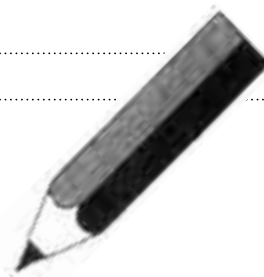
Neverili by ste, ale záverečnú slávnosť (ceremoniál) OH zmenil neznámy čínsky študent Ian Wing. Pred OH 1956 v Melbourne organizačnému výboru navrhol, aby športovci kráčali ako jedna skupina, nie podľa jednotlivých štátov. A tu je časť z Wingovho listu:

Milý priateľ,

som čínsky chlapec a práve som mal 17 rokov... Pán Hughes, viem, že bol návrh, aby sa na záverečnom ceremoniáli uskutočnil pochod a Vy ste povedali, že sa to nedá. Ja si však myslím, že sa to dá. Pochod, aký si predstavujem ja, je iný ako ten na otváracom ceremoniáli, a urobí tieto Hry ešte veľkolepejšími: pri tomto pochode bude iba jeden národ. Vojny, politika a národnosti, to všetko bude zabudnuté, čo viac si kto môže priať, ako aby na celom svete žil iba jeden národ? No a toto môžete Vy uskutočniť v malom. Ja si to predstavujem nasledovne: žiadne družstvo nepôjde spolu a nemali by ísť spolu viac ako dvaja členovia z jedného družstva, všetci by sa mali roztrúsiť a nesmú pochodovať, ale voľne ísť a mávať divákovi, mali by dvakrát obísť štadión po bežeckej dráhe a keď skončia, diváci im zakričia trikrát hurá. Som presvedčený, že každý, aj Vy, budete so mnou súhlasiť, že toto bude pre všetkých veľký zážitok a že naň nikto nezabudne. Austrália tým ukáže celému svetu, aká je priateľská. Najdôležitejšie na olympijských hrách nie je zvíťaziť, ale zúčastniť sa.

Ian Wing

Riešenia, odpovede

A

1. Náš letopočet začína rokom nula (alebo aj narodením Krista), tento výraz znamená, že udalosti pred nášho letopočtu sa odohrali pred rokom nula. V matematike majú roky pred n. l. mínusovú hodnotu.
2. Pohanské náboženstvá boli rôzne a všetky uznávali mnoho bohov a bohýň.
3. Lebo ich kresťanské náboženstvo považovalo za bezbožné, pohanské.
4. Nom. - Zeus, gen. - Dia, dat. - Diovi, akuz. - Dia, lok. - Diovi, inštr. - Diom.
5. Prešmyčka: OLYMPIA, ANTIKA.

B

1. Dve štádiá, čiže 2 x 192 metrov a 27 centimetrov.
2. Štadión bol obdĺžnik (asi 200 m x 40 m) posypaný pieskom, kde prebiehali všetky súťaže okrem jazdeckých, dromos bol beh na jedno štádium (192,27 m) a palé zápas.
3. Nesmeli a nemohli byť ani prítomné v hľadisku (prinajmenšom nie vydaté ženy).

C

1. Prešmyčka: COUBERTIN, CITIUS - ALTIUS - FORTIUS.
2. Päť vzájomne prepojených kruhov, ktoré predstavujú päť kontinentov.
3. Štvorročný cyklus, mierové súťaženie. Od novovekých OH sa antické OH líšili tým, že sa konali vždy na tom istom mieste, že súťažiť mohli iba muži a že až do podmanenia Grécka Rímskou ríšou nemali medzinárodný charakter.
4. Aby vyjadrovali medzinárodnú spoluprácu a bratstvo všetkých ľudí na našej zemeguli.
5. 15 storočí.
6. V obidvoch storočiach rovnako - 37 rokov.
7. A - perie, B - der, C - utni, D - Berco.

D

1. Je to pre telo škodlivá látka, ktorá pomáha umelo zvyšovať športový výkon.
2. 200 cm.
3. 90 sekúnd.
4. Prešmyčka: DOPING.

F

1. Čestná, slušná, poctivá hra; čestné konanie.
2. Ruky preč od zbraní, odmietnutie násilia a zachovanie mieru.
3. Prvá svetová vojna 1914 - 1918; druhá svetová vojna 1939 - 1945.

G

Zástava pod písmenom c.

1. Na počesť toho, že predkovia dnešných Grékov vytvorili olympijské hry.
2. Už žiadna, športovci na záver hier pochodujú voľne, bez ohľadu na štátnu príslušnosť.

H

1. Pavol a Peter Hochschornerovci, OH 2000 a OH 23004.

CH

1. Torma.

I

1. Mierové spolužitie všetkých ľudí, riešenie problémov mierovými prostriedkami, vzájomná pomoc.
2. Napríklad Zátpek...
3. Prešmyčka: OLYMPIZMUS.

J

1. Anglický, ruský, francúzsky, nemecký, český.
2. Základné pozdravy, otázky ako a akými dopravnými prostriedkami sa dostať na potrebné miesto, mená dní, základné čísla a číslovky, určenie času, predstavenie sa, miesto dočasného ubytovania a pod.

K

1. Zlaté medaily: Kunzo (OH 1980 - futbal), Kaliská (OH 2004 – vodný slalom), strieborné medaily: Kmetykó-Aradi Lajos (OH 1912 – športová gymnastika), Krajčírová-Némethová Mária (OH 1964 a 1968 – športová gymnastika), Kyselicová-Majzlíková Alena (OH 1980 – pozemný hokej), Kňazovický Slavomír (OH 1996 – kanoistika), Krnáč Jozef (OH 2004 – džudo), bronzové medaily: Koczán Mór (OH 1912), Karabín Dan (OH 1980 – zápas), Klasa Michal (OH 1980 – cyklistika).

L

1. USA, Belgicko, Holandsko, Austrália, Kórejská republika, USA.
2. Paríž, Londýn, Los Angeles.
3. Hrebeňovka SYDNEY: 1. ohlas, 2. ohľad, 3. ohavy.
5. Prešmyčka: LONDÝN

M

1. Päť.
3. 23. júna 1894 v Paríži.

N

1. Bielu, modrú, červenú.
2. Dvoch (V. Černušáka a F. Chmelára)
3. Jeden.

O

1. Jazvečík; bobor; medveď; psík; vtákopysk, ježura, rybárikovec obrovský; jazvec; vlk; snežné sovy Sukki, Nokki, Lekki a Tsukki; zajac Powder, kojot Cooper a medveď Coal.
5. Prešmyčka: MASKOTY.

P

2. Sekundy: beh na 100, 200, 400 m, 4 x 100 m, 100m a 110 m cez prekážky; minúty: 4 x 400 m, 800 m, 1500 m, 5 000 m, 10 000 m, 3 000 m cez prekážky; hodiny: maratón, 20 km chôdza, 50 km chôdza; centimetre: skok do výšky, skok do diaľky, skok o žrdi; metre: trojskok, vrh guľou, hod diskom, hod kladivom, hod oštepom.
5. Prešmyčka: MARATÓN

R

1. Tri - bielu, čiernu, žltohnedú.
2. Štvorcovka: 1. Paris, 2. Akela, 3. reval, 4. Ilava, 5. salaš.
3. Prešmyčka: SOLIDARITA.

S

3. 32 bodov: Elena Kaliská a bratia Peter a Pavol Hochschornerovci po 7 bodov za 1. miesta, Michal Martikán a Jozef Krnáč po 5 bodov za 2. miesta, Jozef Gónci a štvorcovka Juraj Bača – Michal Risdorfer – Richard Risdorfer – Erik Vlček za 3. miesta.
4. 96 rokov, J. Torma na OH 1948.
5. Vo dvoch: vodný slalom, box.
6. Prešmyčka: PRIBILINEC, MARTIKÁN.
7. Veselovský, Bača, Nepela, Urban, Svitana, Mračnová, Kaliská, Pašek, Strnisko, Mráz, Poliačik, Torma, Seman, Geleta, Halmaj, Labuda, Rusnák, Pribilinec, Karabín, Zachara, Pospíšil, Tkáč, Liba, Sekajová, Toček, Dragan.

T

1. Napríklad Poseidon, Hermes, Héra, Aténa a ďalšie mená, najvyšším bohom bol Zeus.
2. Roháčik: 1. Olympia, 2. lavína, 3. Yvona, 4. mína, 5. Paríž, Nagano, Amsterdam, 6. ia, 7. a

U

2. Na B 4 (basketbal, bedminton, bejzbal, box), na J a P po 2 (jachting, jazdectvo; plávanie, pozemný hokej), na T 3 (taekwondo, tenis, triatlon), na V 3 (veslovanie, volejbal, vzpieranie).
3. 82,5 kg.
4. 790 cm.
5. Plážový volejbal hrajú dvaja hráči na pieskovom ihrisku, volejbal hrá šesť hráčov.

V

2. Prešmyčka: VLAJKA.

Z

3. ZOH v r. 1900 ešte neboli, 1932 - III. (3.), 1956 - VII. (7.), 1984 - XIV. (14.), 1998 - XVIII. (18.).
4. 11 - Lillehammer; 10 - Lake Placid; 9 - Amsterdam; 8 - Štokholm; 7 - Atlanta; 6 - Nagano; 5 - Atény; 4 - Oslo; 3 - Rím; 2 - skratka LA;
5. V troch: St. Moritz, Innsbruck a Lake Placid.
6. Prešmyčka: VANCOUVER, SOČI.

Ž

1. V r. 1900.
2. Áno, ak boli majiteľkami koní a bojových vozov.
3. KALISKÁ.
5. 1994, 1998, 1980, 1936, 1924, 1896, 1976.
6. Prešmyčka: ŠURANOVÁ, MRAČNOVÁ.

.....

Vydal: Slovenský olympijský výbor v spolupráci so Slovenskou olympijskou akadémiou
Druhé vydanie

Rok vydania 2008

Autor: Prof. PhDr. Ján Grexa, Ph.D.

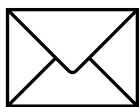
Výtvarno-grafické riešenie: W. Teőke (1. vydanie) a Peter Buček (2. vydanie)

Pozn.:

Text prvého vydania lektorovali:

Prof. PhDr. M. Stanislavová, literárna vedkyňa, FHPV UP Prešov; členovia výboru
SOA PhDr. Z. Letenayová, MUDr. M. Kafka, PhDr. B. Petrík.

.....

Adresa: Slovenský olympijský výbor / Slovenská olympijská akadémia /

heslo: „Olympijská ABeCeda“

Kukučínova 26

838 08 Bratislava

e-mail: office@olympic.sk

Vydanie publikácie podporilo Ministerstvo školstva SR